

บทที่ 3

ลักษณะธุรกิจ และ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

รูปแบบธุรกิจ

โรงไฟฟ้าแม่เมาะเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจมีนโยบายที่จะแปรรูปเป็นบริษัทจำกัด โดยดำเนินงานด้านผลิตกระแสไฟฟ้าโดยใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิง และเป็นโรงงานผลิตพลังงานไฟฟ้าโดยถือเป็น บริษัทย่อยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ประวัติความเป็นมาของธุรกิจ

โรงไฟฟ้าแม่เมาะดำเนินงานผลิตไฟฟ้า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 เป็นแหล่งผลิตพลังงานรวมทั้งสิ้น 13 หน่วยผลิตโดยมีกำลังผลิตรวมทั้งสิ้น 2,625 เมกะวัตต์ แล้วจำหน่ายกระแสไฟฟ้าเข้าสู่ระบบส่งให้กับบริษัทใหญ่-การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

โรงไฟฟ้าแม่เมาะเป็นโรงไฟฟ้าพลังความร้อนที่ใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิง โดยแปรสภาพพลังงานที่สะสมอยู่ในถ่านหินให้เป็นพลังงานไฟฟ้าโดยใช้น้ำเป็นตัวกลาง ในกระบวนการแปรสภาพพลังงานดังกล่าวนี้แบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก เปลี่ยนพลังงานที่สะสมในถ่านลิกไนต์ให้เป็นพลังงานความร้อนด้วยกระบวนการทางเคมี โดยการเผาไหม้หรือ การสันดาป (Combution or Oxidation)

ขั้นสอง พลังงานความร้อนที่ได้จากการเผาไหม้นั้นจะถูกส่งผ่านไปให้น้ำจนทำให้น้ำกลายเป็นไอน้ำที่มีอุณหภูมิและความดันสูง

ขั้นสาม เปลี่ยนพลังงานความร้อนของไอน้ำให้เป็นพลังงานกลโดยให้ไอน้ำไปหมุนกังหันไอน้ำ

ขั้นสี่ เปลี่ยนพลังงานกลให้เป็นพลังงานไฟฟ้า โดยให้กังหันไอน้ำไปหมุนเครื่องกำเนิดไฟฟ้าเป็นอันสิ้นสุดการแปรสภาพพลังงานที่สะสมอยู่ในถ่านลิกไนต์ให้เป็นพลังงานไฟฟ้า

แผนงานธุรกิจ

โรงไฟฟ้าแม่เมาะได้กำหนดภารกิจ (Mission) ไว้ว่า “ ผลิตพลังงานไฟฟ้าที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า และ นำศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด บนพื้นฐานการดำเนินธุรกิจที่เน้นจริยธรรม รับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ”

นโยบายด้านบัญชีและการเงิน

งบการเงินของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ แสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานโดยรวมกับ บริษัทแม่ - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และ การบันทึกบัญชีถือปฏิบัติตามเกณฑ์คงค้าง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนองบการเงินได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการบริหาร

นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ¹¹

โรงไฟฟ้าแม่เมาะได้กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมไว้อย่างชัดเจนไว้ว่า “ โรงไฟฟ้าแม่เมาะมีเจตนารมณ์แน่วแน่ที่จะป้องกัน และ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด และ มาตรฐานสากลโดยจะพยายามควบคุมปริมาณก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และ คุณภาพน้ำทิ้งไม่ให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ”

¹¹ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. แผนธุรกิจโรงไฟฟ้าประจำปี เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องทิศทางในอนาคตของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ประจำปี 2542, หน้า 1

แหล่งที่มาของรายได้โรงไฟฟ้าแม่เมาะ

โรงไฟฟ้าแม่เมาะมีรายได้มาจาก 2 แหล่งใหญ่ ได้แก่

1. รายได้หลักจากค่าขายกระแสไฟฟ้าให้กับบริษัทใหญ่ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เพื่อนำเข้าระบบส่ง ส่งขายให้กับระบบส่งของการไฟฟ้านครหลวง (กฟน.), การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.), หรือ องค์การขนาดใหญ่ เช่น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ต่อไป
2. รายได้อื่นจากการขายผลพลอยได้ (By Product) ได้แก่ ซีเมนต์ (Fly Ash) ให้กับหน่วยงานเอกชน เช่นบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด เป็นต้น และ รายได้เบ็ดเตล็ด

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

จากลักษณะของกระบวนการผลิตไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าแม่เมาะที่ใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงนั้น การเผาไหม้ถ่านหินซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาตินั้น ก่อให้เกิดของเสียออกมาจากการผลิต ได้แก่ ก๊าซต่าง ๆ เช่น ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก๊าซไนโตรเจน เป็นต้น , น้ำเสียจากการบำบัดน้ำด้วยสารเคมี, ซีเมนต์ และ ฝุ่นซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และ ชุมชนโดยรอบโรงไฟฟ้าได้ โดยอาจแบ่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. ผลกระทบด้านคุณภาพอากาศ ได้แก่ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) จากการเผาไหม้ถ่านหินลิกไนต์ที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจของมนุษย์ และ สัตว์รวมทั้งพืชไร่เสียหายล้มตาย ฝุ่นละอองถ่าน และ ซีเมนต์ จากกองถ่านหิน จากสายพานลำเลียงถ่านและซีเมนต์ซึ่งมีผลในการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง ปัญหากระทบเหล่านี้เป็นปัญหาที่ประชาชนวิตกมาก คือ ไม่เชื่อว่าระบบควบคุมที่มีอยู่ของโรงไฟฟ้าจะทำงานได้ดี และมีประสิทธิภาพตลอดไปหรือไม่ หากเกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กร และ ประชาชนในพื้นที่โดยรอบอาจทำให้โรงไฟฟ้าลดการผลิต หรือ หยุดทำงานที่ก่อให้เกิดมลพิษได้ซึ่งเป็นผลเสียต่อธุรกิจอย่างมากมาย
2. ผลกระทบต่อการใช้น้ำและคุณภาพน้ำ โรงไฟฟ้ามีการใช้น้ำจำนวนมาก มีการปล่อยน้ำทิ้งจาก Cooling Tower สู่แหล่งน้ำสาธารณะ หากน้ำทิ้งเป็นน้ำเสีย ปนเปื้อนทางเคมี หรือน้ำมัน แล้วไม่มีการบำบัดน้ำอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์

3. ผลกระทบจากกากของเสีย ได้แก่ สารจากกรบับัดน้ำเสีย ซีเมนต์ ซึ่งมีจำนวนมาก อาจต้องใช้พื้นที่จำนวนมากในการจัดเก็บถึงแม้สารเหล่านี้ และซีเมนต์จะไม่ใช่สารอันตราย แต่ก็นำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้จึงควรที่มีการจัดการ และสนับสนุนให้นำไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นำซีเมนต์ล่อยไปทำซีเมนต์บล็อก หรือ คอนกรีต การทำอิฐจาก ซีเมนต์ เป็นต้น
4. ผลกระทบจากการขนส่งวัตถุอันตรายและเชื้อเพลิง วัตถุอันตรายที่ใช้ในโรงไฟฟ้า ได้แก่ ถ่านหิน ทั้งจากชุดเองโดยหน่วยงาน กฟผ. - เหมืองแม่เมาะ และ ทั้งในส่วนที่ซื้อจากแหล่งภายนอก การขนส่งอาจมีปัญหาเรื่องฝุ่น ละอองถ่าน ซึ่งส่วนมากเป็นผลกระทบด้านสังคม และความรู้สึกของชุมชน และสังคมมากกว่ามลพิษทางกายภาพ
5. ผลกระทบด้านเสียง โรงไฟฟ้ามีกิจกรรมหลายอย่างที่ก่อให้เกิดเสียง เช่น พัดลมดูดอากาศ และระบายอากาศ การขนส่งวัตถุอันตราย การระบายไอน้ำ แต่ปัจจุบันมีเทคโนโลยีควบคุมเสียงที่ก้าวหน้ามากเลยไม่ค่อยมีระดับเสียงที่เกินมาตรฐานเลย
6. ผลกระทบด้านทัศนียภาพ โรงไฟฟ้าเป็นโรงงานขนาดใหญ่ถึงแม้จะไม่มีควัน หรือ มลพิษอื่น ๆ ที่เห็นได้ชัดเจน อาจกระทบต่อผู้สัญจรผ่านไปมา นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น การแก้ไขที่ทำอยู่ คือ การเลือกสถานที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าในที่ห่างจากถนน ปลูกต้นไม้ และทำการออกแบบให้สวยงาม กลมกลืน แม้แต่กองถ่านหินก็ อาจเก็บวางให้กลมกลืนและสวยงามได้

จากผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจะเห็นได้ชัดว่าหากไม่มีระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี หรือขาดประสิทธิภาพจะส่งผลเสียหายต่อธุรกิจอย่างมาก สำหรับโรงไฟฟ้าแม่เมาะได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ และ ให้ความสำคัญมากโดยมีระบบการจัดการที่ดี และ มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด ตั้งแต่แรกเริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน

ระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

โรงไฟฟ้าแม่เมาะได้มีการวางแผน และ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เริ่มก่อสร้างโรงไฟฟ้าเครื่องที่ 1 จนถึงเครื่องที่ 13 ในปัจจุบันตามลำดับระยะเวลา ดังต่อไปนี้

- พ.ศ.2516 เตรียมการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเครื่องที่ 1 กำลังการผลิต 75 เมกะวัตต์ เป็นโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนโดยใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิง และ เตรียมการสำหรับเครื่อง ที่ 2 และ เครื่องที่ 3 ซึ่งมีกำลังการผลิตเท่ากันด้วย เป็นโครงการ 3 หน่วยผลิตแรก
- พ.ศ.2518 รัฐบาลได้จัดตั้ง " สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ " ขึ้น เพื่อควบคุมและ ดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมและมลภาวะ
- พ.ศ.2521 - 24 เริ่มเดินเครื่องโรงไฟฟ้าเครื่องที่ 1, 2, 3 ตามลำดับ
- พ.ศ.2522 - 25 จ้างคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาศึกษาผลกระทบจากของเสีย เช่น ก๊าซเสียต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อพัฒนาเอเชีย (ADB) พร้อมทั้งดำเนินการก่อสร้างสถานีตรวจวัดอากาศขึ้นรวม 12 สถานีในพื้นที่รอบ ๆ โรงไฟฟ้า และ ใกล้เคียงเพื่อตรวจสอบคุณภาพอากาศให้เป็นไปตามการควบคุมของกรมควบคุมมลพิษ และ เป็นสถานีตรวจวัดชนิดต่อเนื่องแสดงผลการตรวจสอบตลอดเวลา
- ศึกษาผลกระทบคุณภาพน้ำทั้งจากโรงไฟฟ้าก่อนปล่อยลงสู่ลำน้ำสาธารณะโดยความร่วมมือ และ ตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรฐานของศูนย์เฝ้าคอยระวังภาคเหนือ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
- พ.ศ.2526 - 27 กฟผ. ได้จัดตั้งฝ่ายสิ่งแวดล้อมขึ้นเพื่อดูแลและจัดการด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งร่วมมือกับบริษัทภายนอก และ สถาบันการศึกษาในประเทศ ศึกษา และจัดทำรายงานผลกระทบของโรงไฟฟ้าแม่เมาะต่อสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโรงไฟฟ้าให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่อไป
- พ.ศ.2527 - 28 ก่อสร้าง และ เดินเครื่องโรงไฟฟ้าเครื่องที่ 4, 5, 6 และ 7 โดยมีกำลังการผลิตเครื่องละ 150 เมกะวัตต์
- พ.ศ.2529 - 30 คณะรัฐมนตรีมีมติให้กรมอนามัย รับผิดชอบในการศึกษาผลกระทบมลพิษทางอากาศต่อสุขภาพประชาชนโดย กฟผ. ให้ความร่วมมือสนับสนุนทุนจำนวน 15

ล้านบาทเพื่อวิจัยและพัฒนางานร่วมกับวิทยาลัยการสาธารณสุขจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- พ.ศ.2531 - 34 ก่อสร้าง และ เดินเครื่องโรงไฟฟ้าเครื่องที่ 8, 9, 10 และ 11 ตามลำดับโดยมีกำลังการผลิตเครื่องละ 300 เมกะวัตต์
- พ.ศ.2535 ในเดือนตุลาคม เกิดวิกฤติการณ์มลภาวะขึ้นที่อำเภอแม่เมาะ เนื่องจากสภาพอากาศปิดในฤดูหนาว และความกดอากาศสูงจากประเทศจีนทำให้การถ่ายเทก๊าซในอากาศไม่ดีเป็นผลทำให้พืช และ สัตว์ เสียหาย ล้มตายทำให้ กฟผ. ต้องจ่ายค่าชดเชยผลเสียหายที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมจำนวน 5 ล้านบาท และมีการกำหนดมาตรการระยะสั้นในการป้องกันการเกิดมลภาวะ ในปีเดียวกันนี้ รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 โดยมีการศึกษาและวิจัยถึง รูปแบบ และ วิธีการที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA)
- พ.ศ.2536 เสนอโครงการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นมาตรการระยะยาวโดยขออนุมัติก่อสร้างระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (Fuel Gas Desulfurization : FGD)มูลค่า 3,200 ล้านบาท พร้อมกับการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเครื่องที่ 12 และ 13 โดยรัฐบาลเห็นชอบอนุมัติเพราะเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมตาม พ.ร.บ.ที่จัดตั้งขึ้นมาพร้อมกัน
- พ.ศ.2536 - 40 กฟผ. ได้ประกาศนโยบายสิ่งแวดล้อมโดยผนวกเข้าไว้กับนโยบายด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยติดตั้งระบบกำจัดก๊าซ FGD ให้เครื่องที่ 8 - 11 รวมมูลค่าทั้งสิ้น 6,000 ล้านบาท
- พ.ศ.2541 - 43 ติดตั้งระบบกำจัดก๊าซ FGD ให้เครื่องที่ 4 - 7 รวมมูลค่าทั้งสิ้น 3,200 ล้านบาท และ ได้นำระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (ISO 14001) มาใช้ในโรงไฟฟ้าทุกหน่วย

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

โรงไฟฟ้าแม่เมาะได้มีการตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ จากโครงสร้างบังคับบัญชาของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ (ดังแสดงตามภาพที่ 1) มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานดูแล และจัดการด้านซีเ็ก้า และ ระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ได้แก่ กองปฏิบัติการระบบลำเลียงซีเ็ก้า (กปถม - พ2.) และ กองปฏิบัติการระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (กปชม. - พ2.) มีหน้าที่ ควบคุมการเดินเครื่องอุปกรณ์ในระบบลำเลียงซีเ็ก้า และ อุปกรณ์กำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ซึ่งเป็นของเสียจากการผลิตให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยควบคุมปริมาณซีเ็ก้า และ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในอากาศไม่ให้เกินกว่ามาตรฐานกำหนด
2. หน่วยงานบำรุงรักษา ได้แก่ กองบำรุงรักษาโรงไฟฟ้า 4 (กบรท4 - พ2.) มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมการบำรุงรักษาระบบสายพานลำเลียง ระบบผลิตน้ำ และ ระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (FGD) ของโรงไฟฟ้าแม่เมาะซึ่งได้นำระบบ ISO 9002 และ ระบบ ISO 14001 มาใช้ในการควบคุมคุณภาพระบบสายพานลำเลียง และ ระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม
3. หน่วยงานพัฒนาพื้นที่ และ คุณภาพชีวิตชุมชนรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชน กฟผ. แม่เมาะ (จก.พช.) มีหน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับราษฎรในพื้นที่อย่างรวดเร็ว และ สม่่าเสมอในด้านการสร้างความเข้าใจ ส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือราษฎรในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องอันจะส่งผลให้ราษฎรมีความเข้าใจอันดีต่อกฟผ. และ มีความเป็นอยู่ที่สุขกาย สุขใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดี
4. หน่วยงานจัดการผลิตผลพลอยได้ ได้แก่ โครงการการจัดการผลิตผลพลอยได้ (ผกพม.)มีหน้าที่ในการดูแล และจัดการของเสียที่ได้จากการผลิต คือ ซีเ็ก้าลอย (Fly ash) จากการเผาไหม้ถ่านหินลิกไนต์ และ ยิบซั่ม จากระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ไปทำเป็นประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นรายได้ของกิจการต่อไป

5. หน่วยงานด้านประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แผนกประชาสัมพันธ์โรงไฟฟ้าแม่เมาะ (หปชม-2.) มีหน้าที่รับผิดชอบประชาสัมพันธ์องค์กร ประสานงานกับหน่วยงาน ทั้งภายนอก และ ภายในกิจการ บริการทางด้านโสตทัศนูปกรณ์ การต้อนรับ คณะครูงาน รวมทั้งการจัดงาน ติดต่อสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อ เผยแพร่ และ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นขององค์กรเพื่อภาพลักษณ์ และ ประชาสัมพันธ์
6. หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แผนกสิ่งแวดล้อม (หสลม - พ2.) มีหน้าที่ รับผิดชอบ และดูแล ควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ประสานงานทางวิชาการ ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพอากาศ ฝุ่น น้ำ เพื่อ วิเคราะห์ และ ประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อม
7. หน่วยงานด้านวิเคราะห์เชื้อเพลิง และ คุณภาพน้ำ ได้แก่ แผนกเคมีในกองการผลิต 1 และแผนกเคมีในกองเชื้อเพลิงถ่าน และ น้ำ (หคมม1-พ2.และ หคมม. - พ2) มีหน้าที่รับผิดชอบด้านควบคุม และตรวจสอบ วิเคราะห์คุณภาพน้ำ เชื้อเพลิง และ อื่น ๆ ในขบวนการผลิต ตลอดจนควบคุมการผลิตน้ำประปา และ ดูแลระบบน้ำทิ้งที่ปล่อยจากโรงไฟฟ้า รวมทั้ง แผนกเคมีในการวิเคราะห์ ระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ กองปฏิบัติการระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ ไดออกไซด์

ลักษณะรายการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

ในการดำเนินการรับผิดชอบในเรื่องสิ่งแวดล้อมทั้งหมดทั้งในส่วนที่ถูกกำหนดตามโครงข่ายบังคับบัญชา หรือ ตามมาตรการของกฎหมายที่มีอยู่ และ ตามความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ทำให้เกิดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ภาวะผูกพัน ต้นทุน และ ค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากสำหรับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยแบ่งออกได้เป็นรายการด้านสิ่งแวดล้อม 8 ประเภท ได้แก่

1. การติดตั้งเครื่องกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (Fuel Gas Desulfurization : FGD)
2. ค่าชดเชยผลเสียหายเนื่องจากผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
3. การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียจากการผลิต
4. งบประมาณสัมพันธ์เพื่อพัฒนาชุมชน และ สังคมโดยรอบโรงไฟฟ้า
5. งบประมาณสัมพันธ์ และ โฆษณาเผยแพร่กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่รับผิดชอบต่อสังคม

6. ค่าใช้จ่ายในการวิเคราะห์ถ่านหิน และ น้ำทิ้งจากการผลิต
  7. การก่อสร้างสถานีตรวจวัดอากาศ 12 จุดในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า
  8. ค่าใช้จ่ายในการวิจัย และ พัฒนาระบบกำจัดฝุ่น
- โดยมีลักษณะ และ รายละเอียดของรายการในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมได้ ดังนี้

1. การติดตั้งเครื่องกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้ดำเนินการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมาเพื่อควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (สวล.) ในปี พ.ศ.2533 กฟผ. ได้วางแผนให้โรงไฟฟ้าแม่เมาะเครื่องที่ 12 - 13 มีระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (Fuel Gas Desulfurization) แบบเปียก (Wet Limestone Process) ซึ่งมีประสิทธิภาพในการกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ได้สูงถึงประมาณ 92 % โดยดำเนินการติดตั้งระบบกำจัดก๊าซ ฯ พร้อมกับการก่อสร้างโรงไฟฟ้าซึ่งได้ดำเนินการแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2538 โดยมีมูลค่า 2,200 ล้านบาท ขณะเดียวกันได้ศึกษาความเหมาะสมในการติดตั้งเครื่องกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ ฯ สำหรับโรงไฟฟ้าเครื่องอื่น ๆ ที่ได้เดินเครื่องจ่ายไฟเข้าระบบไปแล้ว

ในปี 2536 ได้ติดตั้งเครื่องกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ ฯ สำหรับโรงไฟฟ้าเครื่องที่ 8 - 11 โดยเลือกระบบแบบเปียกมีประสิทธิภาพในการกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ ฯ ได้สูงถึง 95 % และ ดำเนินการแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2539 รวมมูลค่าทั้งสิ้น 7,000 ล้านบาท และ ในปี พ.ศ. 2541 เริ่มดำเนินการก่อสร้างเครื่องกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ ฯ สำหรับเครื่องที่ 4 - 7 และ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2542 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 3,200 ล้านบาท

เครื่องกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า FGD นั้น เป็นอุปกรณ์ที่ใช้แยกก๊าซซัลเฟอร์ ฯออกจากก๊าซไอเสียที่ได้จากการเผาไหม้เชื้อเพลิงที่มีกำมะถันปนอยู่ เป็น FGD ชนิดเปียก (Wet type FGD) ซึ่งมีประสิทธิภาพในการจับก๊าซซัลเฟอร์ ฯ ได้สูงถึง 92 - 95 % โดยใช้หินปูน (Calcium Carbonate, CaCO_3) เป็นตัวดูดซับ (Absorbant) และจะได้ยิปซัม (Gypsum, $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$) เป็นผลผลิตพลอยได้

นอกจากนี้ในระบบทำงานจริงยังมีรายละเอียดปลีกย่อยอื่น ๆ อีก เช่น จะต้องควบคุมความเป็นกรด ต่าง ระดับของของเหลว อุณหภูมิ ซึ่งต้องใช้ระบบควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพในการจับก๊าซซัลเฟอร์ ฯ สูงสุด ดังนั้นราคาจึงค่อนข้างสูง รวมมูลค่าของเครื่องกำจัด

ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ตั้งแต่โรงไฟฟ้าแม่เมาะเครื่องที่ 4 - 13 ทั้งสิ้นเป็นเงิน 12,400 ล้านบาท แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการลดมลภาวะ และ ผลทางด้านจิตใจของประชาชนแล้วนับเป็นสิ่งที่คุ้มค่าอย่างยิ่ง สำหรับโรงไฟฟ้าเครื่องที่ 1 - 3 เนื่องจากมีกำลังการผลิตน้อย และเป็นโรงไฟฟ้าเก่าแยกทำเลที่ตั้งต่างหากจากเครื่องที่ 4 - 13 และมีเครื่องดักจับฝุ่น และก๊าซ (Precipitator) ที่มีประสิทธิภาพเพียงพออยู่แล้ว ผลจากการตรวจสอบแล้วไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และในปัจจุบันเป็นเครื่องที่ใช้เป็นกำลังสำรองการผลิต (Cold stand by) เนื่องจากความต้องการในพลังงานไฟฟ้าของประเทศลดลงตามภาวะเศรษฐกิจถดถอย (ตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจของไทยในปี 2540 เป็นต้นมา) จึงไม่นำระบบ FGD มาใช้กับเครื่องที่ 1 - 3

2. ค่าชดเชยผลเสียหายเนื่องจากผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ในเดือนตุลาคม 2535 ได้เกิดเหตุการณ์มลภาวะทางอากาศเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบ ๆ โรงไฟฟ้า ตลอดจนทำให้เกิดความเสียหายต่อพืชและสัตว์เลี้ยง สาเหตุเนื่องมาจากสภาพอากาศที่แปรเปลี่ยนไปจากเดิม เกิดจากความกดอากาศสูงจากประเทศจีนแผ่ปกคลุมประเทศไทย และสภาพอากาศปิด (Inversion) ด้วย ราษฎร และชุมชนโดยรอบรวมทั้งสัตว์เลี้ยงได้รับผลกระทบจากก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ทั้งเป็นอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจ และ พืชล้มตาย โรงไฟฟ้าได้ดำเนินการจ่ายชดเชยค่าเสียหาย และดำเนินการรักษาพยาบาลแก่ราษฎรในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทั้งหมด พร้อมทั้งมีการดำเนินการแก้ปัญหาโดยได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาคือ

1. มาตรการระยะยาว

ในการดำเนินการแก้ปัญหาในระยะยาว คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ กฟผ. ติดตั้งเครื่องกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ ฯ สำหรับโรงไฟฟ้าแม่เมาะเครื่องที่ 4 - 13 ส่วนโรงไฟฟ้า 1 - 3 เป็นเครื่องเก่าไม่เหมาะสมที่จะติดตั้งจะเดินเครื่องในช่วงที่มีอากาศโปร่ง และมีเครื่องกรองฝุ่นที่เหมาะสมกับกำลังการผลิตอยู่แล้ว

2. มาตรการระยะสั้น

เนื่องจากการดำเนินการติดตั้งเครื่องกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ ฯ สำหรับเครื่องที่ 8 - 11 และเครื่องที่ 4 - 7 ซึ่งจะแล้วเสร็จในปี 2541 และ ปี 2542 ตามลำดับ ดังนั้นในช่วงฤดูหนาว ปี พ.ศ. 2536 - 2540 จึงได้กำหนดมาตรการระยะสั้นเพื่อบรรเทาปัญหาไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ดังนี้

- 2.1. ลดกำลังผลิตในช่วงสภาวะอากาศไม่อำนวย (ระหว่าง 01:00 - 12:00 น. ในปี 2536/37 และ ระหว่าง 06:00 - 13:00 น. ในปี 2537/40) ลงเหลือประมาณ 700 - 1000 เมกะวัตต์
- 2.2. กำหนดการหยุดซ่อมแซมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะให้ตรงกับช่วงฤดูหนาว
- 2.3. สำรองใช้ถ่านหินลิกไนต์เปอร์เซ็นต์ซัลเฟอร์ต่ำ (ซัลเฟอร์น้อยกว่า 1.2 % และ 2 %) มาใช้ในช่วงสภาวะอากาศไม่อำนวยในฤดูหนาว และจัดหาถ่านหินลิกไนต์ที่มีเปอร์เซ็นต์ซัลเฟอร์ต่ำ (ซัลเฟอร์ 1 %) จากแหล่งภายนอก (บริษัท ลานนาลิกไนต์ จำกัด, บริษัทเหมืองบ้านบุ จำกัด, บริษัท เหมืองเชียงม่วน จำกัด และ บริษัท ชัยธารินทร์ จำกัด) มาเสริมในช่วงฤดูหนาวด้วย
- 2.4. ใช้น้ำมันดีเซลที่มีเปอร์เซ็นต์ซัลเฟอร์ต่ำ (ซัลเฟอร์ 0.5 - 0.6 %) เสริมในช่วงวิกฤติในกรณีที่พบว่าค่าความเข้มข้นของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ณ สถานีตรวจวัดอากาศใดสถานีหนึ่งกำลังขึ้นสูง
- 2.5. ปรับปรุงระบบตรวจวัดคุณภาพอากาศที่มีอยู่ให้เป็นระบบ Real Time Air Quality Monitoring และเชื่อมโยงผลการตรวจวัดให้สามารถอ่านค่าได้ที่ห้องควบคุมการเดินเครื่องโรงไฟฟ้าได้
- 2.6. ดำเนินการจัดซื้ออุปกรณ์เครื่องมือตรวจวัดคุณภาพอากาศ เครื่องมืออุตุนิยมวิทยา คอมพิวเตอร์ ในขณะนี้ มีสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศชนิดต่อเนื่อง 12 สถานี และระบบ Air Quality Warning System
- 2.7. ควบคุมปริมาณก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอากาศของกรมควบคุมมลพิษ คือ
  - 2.7.1) ค่าเบื้องต้นเฉลี่ย 1 ชั่วโมงเท่ากับ 1,300 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร
  - 2.7.2) ค่าเบื้องต้นเฉลี่ย 1 วัน เท่ากับ 300 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร
  - 2.7.3) ค่าเบื้องต้นเฉลี่ย 1 ปี เท่ากับ 100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร
- 2.8. ประสานงานกับศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ในด้านคุณภาพอากาศ

2.9. ลดกำลังการผลิตไฟฟ้าลง หากเกิดสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง หรือ ฝนพวนมาก และ ในเดือนกันยายน 2537 ได้เกิดผลกระทบทางอากาศขึ้นกับราษฎรภายในเขตแม่เมาะอีกครั้งเป็นครั้งที่สอง และ ในเดือนสิงหาคม 2541 เป็นครั้งที่สามซึ่งเกิดจากสภาพอากาศแปรปรวนทั้งสิ้น โรงไฟฟ้าได้ออกมารับผิดชอบ และ ทำการจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหาย และ การรักษาพยาบาลราษฎรที่ได้รับผลกระทบทันที ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2535 เป็นต้นมาทุก ๆ ปี

3. การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย

น้ำใช้จากโรงไฟฟ้าพลังความร้อนแม่เมาะส่วนใหญ่จะทำการบำบัด และ นำกลับไปใช้ในกระบวนการผลิตใหม่ (Recycle Process) ดังนั้นจึงมีน้ำทิ้งเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ถูกระบายออกมาเป็นน้ำทิ้งจากโรงไฟฟ้าซึ่งน้ำทิ้งอันเนื่องมาจากกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้าที่ต้องระบายออกจะมีเพียงวันละ 16,500 ลูกบาศก์เมตร/วัน โดยประมาณซึ่งน้ำทิ้งส่วนนี้จะมีการปนเปื้อนจากฝุ่น ถ่าน ซัลเฟอร์ และ ส่วนทิ้งของโรงงานผลิตน้ำดิบจะมีการปนเปื้อนของซัลเฟต ความกระด้าง และ โลหะหนักบางชนิด ปริมาณน้ำทิ้งทั้งหมดจะผ่านขบวนการบำบัดด้วยวิธีการทางกายภาพที่มีปอดักตะกอนเป็นระยะ ขบวนการทางเคมีปรับค่าความเป็นกรด - ด่าง ให้เป็นกลาง และ ขบวนการทางชีวภาพแบบตกตะกอนเร่งด้วยแบคทีเรีย ตลอดจนใช้วัชพืชดูดซับสารปนเปื้อนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ ในโรงไฟฟ้า และ ชุมชนใกล้เคียงได้อีกซึ่งน้ำทิ้งนั้นจะมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดของกระทรวงอุตสาหกรรม และ คุณภาพน้ำทิ้งแหล่งน้ำที่รองรับก็มีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินที่ไม่ใช่ทะเลตามที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติกำหนดไว้เช่นกัน

น้ำทิ้งจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของกิจกรรม ดังนี้

1. น้ำทิ้งจากกระบวนการผลิต (Industrial Waste Water)
2. น้ำทิ้งจากอาคารที่ทำการต่าง ๆ (Domestic Waste Water)
3. น้ำทิ้งอันเนื่องมาจากกระบวนการทำเหมืองถ่านหิน (Mine Operation Pit)

และโรงไฟฟ้าแม่เมาะมีวิธีการจัดการ และ ก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในระบบบำบัดน้ำเสียแต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

ประเภทที่ 1 น้ำทิ้งจากกระบวนการผลิต ประกอบด้วย

(1) น้ำซีเถ้า (Ash Water) เป็นน้ำจากรางลากซีเถ้าได้เตาซึ่งมีความชื้นและความกระด้างสูงตลอดจนมีฤทธิ์เป็นด่างจะมีระบบบ่อกัก (Ash Water Lake) รองรับสามารถมีปริมาตรความจุได้ถึง 375,000 ม³ เป็นระบบปิดโดยมีการสูบน้ำจากบ่อกักกลับไปใช้หมุนเวียนในรางลากซีเถ้าได้เตาประมาณวันละ 7,000 - 10,000 ม³ กรณีที่มีส่วนล้นจากบ่อกักดังกล่าวจะผ่านเข้าไปสู่ระบบบำบัดแบบชีววิธีด้วยวัชพืชชนิดต่าง ๆ เพื่อช่วยดูดซับโลหะหนัก สารปนเปื้อน เป็นการลดระดับความเข้มข้นของสารเคมี และ สิ่งปนเปื้อน

(2) น้ำทิ้งจากระบบหล่อเย็น (Cooling Water) เป็นน้ำที่ใช้สำหรับการเตรียมน้ำใน Boiler จะทิ้งน้ำเสียจากระบบโดยลงทางระบบรางลากซีเถ้าได้เตา แล้วรวมส่งเข้าสู่บ่อกัก และ หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่เช่นกัน

(3) น้ำทิ้งจากขบวนการผลิตน้ำ (Water Treatment Plant) เป็นน้ำที่เหลือจากขบวนการผลิตน้ำที่มีการบำบัดด้วยสารเคมี ทำให้น้ำทิ้งมีสภาพความเป็นกรด - ด่างเจือจาง และ สารปนเปื้อนซัลเฟต ความกระด้างสูงจะถูกปรับสภาพให้เป็นกลาง หรือ มีค่าอยู่ระหว่าง PH 5 - 9 ในบ่อบำบัดด้วยสารเคมี (Neutralization Pit) ที่มีปริมาตรความจุรวม 400 ม³ ก่อนปล่อยเข้าสู่บ่อกักระบบปิด

(4) น้ำทิ้งจากการชะล้างอุปกรณ์ในระบบต่าง ๆ น้ำล้างพื้นถนน จะปล่อยลงรางระบายน้ำ (Maindrian) เข้าสู่บ่อดักตะกอน (Settleable Solid and Oxidation Pond) มีปริมาตรความจุรวม 20,000 ม³ ตลอดจนรับน้ำทิ้งจากอาคารบดถ่าน และลานกองถ่านของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

ประเภทที่ 2 น้ำทิ้งจากอาคารที่ทำการต่าง ๆ

น้ำทิ้ง และ ของเสียจากห้องน้ำ สุภณท์ เนื่องจากจากการชะล้างในแต่ละอาคาร จะไหลลงสู่บ่อกัก และ ผ่านกระบวนการบำบัดแบบตะกอนเร่งด้วยแบคทีเรีย (Activated Sludge Recycle) มีระบบเติมอากาศ บ่อกักน้ำใส ตรวจสอบค่า BOD (Bio - Treatment Oxidation) และ ฆ่าเชื้อโรคด้วยคลอรีนก่อนปล่อยทิ้งลงรางระบายน้ำ น้ำทิ้งจากระบบต่าง ๆ เมื่อผ่านการบำบัดในขั้นต้นแล้วจะไหลลงสู่กระบวนการบำบัดรวมในขั้นที่ 2 โดยมีบ่อบำบัดแบบชีววิธี (Bio - Treatment and Oxidation Pond) ซึ่งมีปริมาตรขนาดความจุรวม 100,000 ม³ เป็นการทำบำบัดแบบใช้วัชพืชในการดูดซับโลหะหนัก ปริมาณซัลเฟต

ความกระด้าง ด้วยผักตบชวา ผักบุ้ง หญ้าธูปฤาษี แล้วไหลล้นแบบน้ำตกสัมผัสอากาศ เพิ่มออกซิเจนละลายในน้ำลงสู่บ่อพักชั้นสุดท้าย (Diversion Pond) ซึ่งรับน้ำที่ผ่านการบำบัดขั้นที่สองแล้วทั้งหมดมีปริมาตรขนาดความจุ 100,000 ม³ ซึ่งเป็นบ่อที่ใช้ควบคุมระบบสมดุลทางนิเวศวิทยาด้วยวัชพืชน้ำที่เพิ่มออกซิเจนละลายน้ำ จากการสังเคราะห์แสงของสาหร่าย ต้นบัว และ ปล่อยปลาที่กินวัชพืช แพลงตอนเป็นอาหารให้เกิดระบบสมดุล โดยธรรมชาติก่อนปล่อยไหลล้นลงลำน้ำท้ายเปิด เข้าสู่อ่างเก็บน้ำแม่เกาะ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

สำหรับน้ำทิ้งจากโรงไฟฟ้าแม่เกาะเครื่องที่ 1 - 3 มีบ่อพักตกตะกอนรวมขนาดความจุ 50,000 ม³ เป็นบ่อพักแบบปิด (Ash Water Lake) เช่นกัน หากมีการไหลล้นออกนอกระบบจะผ่านลงสู่บ่อตกตะกอนเป็นระยะของทางน้ำไหลผ่านท้ายแม่เกาะลงสู่อ่างเก็บน้ำแม่เกาะเช่นกัน

ประเภทที่ 3 น้ำทิ้งอันเนื่องมาจากกระบวนการทำเหมืองถ่านหิน

โรงไฟฟ้าแม่เกาะมีระบบสูบน้ำเข้าสู่บ่อพักรวม 2 บ่อ คือ บ่อพักตกตะกอนทิศตะวันออกเฉียงเหนือ (NE - Setting Pond) มีขนาดความจุ 900,000 ม³ และ บ่อพักตกตะกอนทิศตะวันตกเฉียงใต้ (SW - Setting Pond) มีขนาดความจุ 4,000,000 ม³ และควบคุมการระบายน้ำผ่านระบบบำบัดแบบชีววิธี (Wetland) ผ่านแปลงวัชพืชเพื่อดูดซับโลหะหนัก ลดปริมาณซัลเฟตก่อนส่งกลับคืนสู่ระบบน้ำดิบป้อนโรงไฟฟ้าผ่านคลองส่งน้ำ นอกจากนั้นยังมีการทำฝายยกระดับน้ำ (Check Dams) เพื่อกักน้ำและตะกอนรวมทั้งลดปริมาณสารบางชนิด มีการควบคุมและใช้ประโยชน์ของน้ำทิ้งไปใช้ในการรดถนน กำจัดฝุ่น ดับไฟ และรดน้ำต้นไม้ พร้อมทั้งมีระบบผันน้ำเพื่อมิให้ลำน้ำสาธารณะผ่านเข้าพื้นที่

และ การบำบัดน้ำทิ้งทั้ง 3 ประเภทลงสู่ลำน้ำสาธารณะอาจมีผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณรอบโรงไฟฟ้า และบริเวณใกล้เคียงดังเช่น คุณภาพของน้ำในอ่างเก็บน้ำแม่เกาะ ทางโรงไฟฟ้าแม่เกาะก็ได้ควบคุมและดูแลไปด้วยกันตลอดมา ดังนี้

1. ด้านคุณภาพน้ำ ได้ดำเนินการตามขบวนการบำบัดน้ำทั้งมาโดยตลอดเพื่อให้น้ำมีคุณภาพอยู่ภายใต้มาตรฐานและจากการตรวจสอบคุณภาพน้ำ พบว่ามีค่าระดับออกซิเจนละลายน้ำอยู่มากกว่า 5 มิลลิกรัม/ลิตร สูงกว่าข้อกำหนดที่กำหนดของกรมอนามัยที่กำหนดค่ามาตรฐานให้มีค่าออกซิเจนไม่น้อยกว่า 4 มิลลิกรัม/ลิตร หมายความว่า น้ำในอ่างไม่เน่าเสีย สิ่งมีชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้
2. ด้านการกำจัดวัชพืช ได้ดำเนินการกำจัดวัชพืชในอ่างเก็บน้ำ ตั้งแต่ปี 2527 ถึงปัจจุบันแล้วเสร็จ 138 ไร่ คิดเป็น 47.4 % ของพื้นที่โครงการทั้งสิ้น 291 ไร่ และ คาดว่าจะแล้วเสร็จทั้งหมด และจากนั้นก็จะเริ่มโครงการใหม่หมุนเวียนเช่นนี้ต่อไป
3. ด้านการปล่อยปลา ได้ดำเนินการปล่อยปลากินวัชพืชต่าง ๆ ในอ่างเก็บน้ำเพื่อสร้างความสมดุลด้านนิเวศวิทยา และเป็นการเสริมสร้างอาชีพประมงเป็นการเพิ่มรายได้แก่ราษฎรในพื้นที่
4. ด้านการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำและหาสารโลหะหนัก
5. ด้านน้ำประปาหมู่บ้าน ที่ประสบปัญหาหินปูน ได้วางแผนโดยการดำเนินการให้มีท่อส่งน้ำดิบเชื่อมต่อบริเวณเดิมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะเพื่อใช้ทำน้ำประปา ระยะทาง 2.5 กิโลเมตรเป็นการแก้ปัญหาในระยะยาว

4. งบประมาณสนับสนุนเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมโดยรอบโรงไฟฟ้า

หลังจากที่เกิดวิกฤตการณ์ทางอากาศเกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2535 โรงไฟฟ้าได้จ่ายค่าชดเชยเป็นจำนวนมาก และส่งผลต่อความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ขององค์กรในสายตาประชาชน โรงไฟฟ้าจึงได้มีทั้งมาตรการระยะสั้น และ มาตรการระยะยาวมาใช้จัดการแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วิธีหนึ่งที่ได้ดำเนินการ ได้แก่ โรงไฟฟ้าแม่เมาะได้จัดตั้งคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์ กฟผ. แม่เมาะ เพื่อช่วยฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่เมาะให้ดีขึ้นโดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2536 - ปี 2542 โดยรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ 7 ด้าน ได้แก่

(1) การพัฒนาท้องถิ่นและสาธารณูปโภค

เมื่อเกิดผลกระทบด้านมลภาวะทางอากาศทำให้พืชและสัตว์ รวมทั้งผู้คนที่อยู่โดยรอบโรงไฟฟ้าเจ็บป่วยและเจอผลกระทบด้วย ทางโรงไฟฟ้าได้มีการอพยพราษฎรออกจากบริเวณที่ได้รับผลกระทบโดยได้ทำการสำรวจความยินยอมจากราษฎร และ หาพื้นที่ที่

สามารถใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่ทำกินที่ไม่ได้อย่าไปกว่าพื้นที่เดิม และมีการจัดสร้าง
สาธารณูปโภค เช่น ถนน ระบบไฟฟ้า น้ำประปา วัด โรงเรียน โรงพยาบาล ฯ ล ฯ ให้ใหม่
ทั้งหมด และ ดูแลต่อไป

(2) การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ

ได้มีการจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มสตรี อำเภอแม่เมาะเพื่อพัฒนา และ ส่งเสริมอาชีพ
โดยจัดให้มีตัวแทนของหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านทุกตำบลมาเข้าร่วมกิจกรรม มีการประชุม
เดือนละครั้งโดยให้ทุนเริ่มแรก และจัดหาวิทยากร หรือ ผู้เชี่ยวชาญมาสอน และฝึกอาชีพ

(3) การแพทย์และอนามัย

มีการจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ตามชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่โดยรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ
และ ได้มีการรวบรวมสถิติโรคระบบทางเดินหายใจของผู้มารับบริการเพื่อเฝ้าระวัง และ
ติดตามผลกระทบจากมลภาวะทางอากาศที่มีผลต่อสุขภาพประชาชน ควบคู่ไปกับ
มาตรการการควบคุมมลภาวะของโรงไฟฟ้าอีกทั้งยังให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องรักษา
สุขภาพด้วย

(4) การศึกษาและศาสนา

มีการให้ทุนการศึกษาแก่นุตรหลานของประชาชนในพื้นที่ และ สนับสนุนงานการ
กุศลต่าง ๆ มีการจัดค่ายเยาวชนสัมพันธ์ระหว่างบุตรผู้ปฏิบัติงานกับบุตรประชาชน รวม
ทั้งการจัดงานวันเด็ก

(5) การสังคมและการเมือง

มีการจัดกิจกรรมพัฒนา และ นำผู้นำในท้องถิ่นเข้าเยี่ยมชมกิจการของโรงไฟฟ้า
และ เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมประจำปีของตำบลต่าง ๆ ในพื้นที่ พร้อมทั้งให้การสนับสนุน
และการช่วยเหลือการพัฒนาท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบล ต่าง ๆ ให้มีการ
ช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง ภัยหนาว ภัยน้ำท่วม และเข้าร่วมกิจกรรมสังคม เช่น งานบุญ
ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน งานศพ หรือ งานประจำปี เป็นต้น

(6) ด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม

มีการดำเนินการโครงการแจกเมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ปลาในอ่างน้ำสาธารณะ และ
การเฝ้าระวังป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยจะให้เฉพาะพื้นที่อำเภอแม่เมาะ และ มีโครงการส่งเสริม
สุขภาพสัตว์รอบโรงไฟฟ้า และในด้านนี้ยังมีการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ต่อเนื่อง คือ

การจ้างวิเคราะห์โลหะพิษโดยให้ทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นผู้ดำเนินการ

(7) ด้านประชาสัมพันธ์และท่องเที่ยว

ได้มีการสนับสนุน และ เข้าร่วมงานประเพณีของทางอำเภอแม่เมาะเป็นประจำทุกปี เช่น งานล่องสะเปา งานฤดูหนาว งานสงกรานต์ ฯ ล ฯ โดยจัดขบวนแห่ หรือ จัดร้านเข้าร่วมงานด้วย และ ได้มีการปิดป้ายประกาศ เผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และงานประเพณีต่าง ๆ ที่ทางโรงไฟฟ้าเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรกับสังคมโดยรอบอย่างกลมกลืน

และ ตั้งแต่ในปีงบประมาณ 2543 โรงไฟฟ้าแม่เมาะได้มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินการจากคณะกรรมการมวลชนสัมพันธ์เป็นหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบโดยตรง คือ โครงการพัฒนาพื้นที่และชุมชน กฟผ. แม่เมาะ (จก.พช.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นหน่วยงานที่มีเอกภาพในด้านมวลชนสัมพันธ์ของโรงไฟฟ้าแม่เมาะที่จะสามารถประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายนอก และ ภายในหน่วยงานในการที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบโรงไฟฟ้าและเหมืองแม่เมาะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมงานพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมในการทำงานระหว่างชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรอิสระและกลุ่มชุมชน เพื่อสร้างความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมให้กับทุกฝ่ายอย่างทั่วถึง เป็นการสร้างภาพลักษณ์ และทัศนคติที่ดีต่อชุมชนอันจะช่วยให้เกิดมิตรภาพ และ ความผูกพัน ระหว่างองค์กรและชุมชนเป็นไปในทางที่ดี และอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยจะวัดได้จากทั้งการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน คือ ค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537 เป็นต้นมา และ ในส่วนของงบประมาณในปี 2534 จำนวนทั้งสิ้นถึง 23 ล้านบาท ที่ใช้สำหรับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนทั้งการพัฒนาพื้นที่ เช่น แหล่งน้ำและที่ทำกินเพื่อรองรับทางด้านอาชีพราษฎร และการพัฒนาทางคุณภาพชีวิต เช่น ทางการศึกษา การประกอบอาชีพ ด้านสุขภาพอนามัย เป็นต้น

5. บทบาทประชาสัมพันธ์และโฆษณาเผยแพร่กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

โรงไฟฟ้าแม่เมาะมีหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่มีต่อชุมชนและสังคมตลอดมาตั้งแต่เริ่มโครงการ ได้แก่ แผนกประชาสัมพันธ์ (หปชม - พ2.) มีหน้าที่ รับผิดชอบประชาสัมพันธ์องค์กรในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) งานชุมชนสัมพันธ์ ดำเนินการเกี่ยวกับ

- การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน
- งานสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ

(2) งานสื่อมวลชน ดำเนินการเกี่ยวกับ

- การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสื่อมวลชน และ โรงไฟฟ้าแม่เมาะ การนำสื่อมวลชนไปเยี่ยมชมกิจการ การจัดแถลงข่าวประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ทำต่อสังคม การสังสรรค์ ฯ ล ฯ
- สนับสนุนการจัดกิจกรรมของสื่อมวลชน เช่น การจัดสัมมนา กิจกรรมตามวาระสำคัญ ๆ เช่น วันครบรอบสำนักพิมพ์ วันนักข่าว เป็นต้น
- การให้การสนับสนุน หรือ จ้างทำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน เพื่อเผยแพร่กิจการ

(3) งานเยาวชนสัมพันธ์ ดำเนินการเกี่ยวกับ

- การจัดกิจกรรมวันเด็กภายในหน่วยงาน กฟผ.แม่เมาะ และ เยาวชนที่อยู่ใกล้เคียง รวมทั้งสถานศึกษา และส่วนราชการในจังหวัดลำปาง
- สนับสนุนการจัดกิจกรรมของเยาวชนเพื่อส่งเสริมด้านการศึกษาและการกีฬา
- จัดกิจกรรมนำเยาวชนทัศนศึกษากิจการโรงไฟฟ้าแม่เมาะ
- จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์สัญจรในสถานศึกษา

(4) งานศาสนสัมพันธ์ ดำเนินการเกี่ยวกับ

- การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ในวันสำคัญทางศาสนา

(5) งานรัฐกิจสัมพันธ์ ดำเนินการเกี่ยวกับ

- สนับสนุนการจัดกิจกรรมของหน่วยงานราชการ เช่น การสัมมนาโครงการเพื่อบริการประชาชน เป็นต้น

- การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกิจการกับส่วนราชการ เช่น งานเลี้ยงสังสรรค์ งานต้อนรับผู้ว่าราชการจังหวัด งานกีฬา เป็นต้น

(6) งานนิเทศทัศน์ ดำเนินการเกี่ยวกับ

- จัดทำ จัดหา และ ปรับปรุงซ่อมแซมสื่อนิเทศทัศน์
- การจัดงานนิทรรศการ หรือ การประชาสัมพันธ์สัญจรไปตามสถานที่และโอกาสต่าง ๆ เช่น งานกาชาดประจำจังหวัด งานฤดูหนาวประจำปี เป็นต้น
- การต้อนรับ และการนำชมกิจการแก่กลุ่มเป้าหมาย
- การจัดหา และ จัดทำของที่ระลึกเพื่อมอบให้กลุ่มเป้าหมาย

(7) งานพิธีและงานประเพณี ดำเนินการเกี่ยวกับ

- การจัดงานเทิดพระเกียรติและวันสำคัญต่าง ๆ
- งานประเพณีวัฒนธรรมและการบันเทิงท้องถิ่น เช่น งานประเพณีเป็ง ล่องสะเปา งานสงกรานต์แห่งสูงหลวง งานสะโตกช้าง เป็นต้น

(8) งานประชาสัมพันธ์ภายใน ดำเนินการเกี่ยวกับ

- จัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ การจัดการบรรยาย สัมมนา งานรณรงค์ส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และสิ่งแวดล้อม
- จัดกิจกรรมพิธีสำคัญของหน่วยงาน เช่น วันครบรอบโรงไฟฟ้า งานทำบุญประจำปี เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมอันดี
- จัดกิจกรรมสังสรรค์สร้างความสามัคคี เช่น กิจกรรมบันเทิง การแข่งขันกีฬาประจำปี

6. ค่าใช้จ่ายในการวิเคราะห์ถ่านหินและคุณภาพน้ำทิ้งจากการผลิต

โรงไฟฟ้าแม่เมาะได้ทำการตรวจสอบคุณภาพน้ำทิ้งบริเวณโรงไฟฟ้าแม่เมาะอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2535 กองนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการตรวจสอบ และ ปรับคุณภาพน้ำทิ้งร่วมกับ หน่วยงานด้านเคมีของโรงไฟฟ้าทำให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่ กรมควบคุมมลพิษ และ กรมอนามัยกำหนด และ มีการตั้งหน่วยงานสำหรับรับผิดชอบในการ ควบคุม ตรวจสอบ วิเคราะห์คุณภาพน้ำ เชื้อเพลิง ได้แก่ ถ่านหินลิกไนต์ น้ำมัน ในขบวนการผลิตพลังงาน ไฟฟ้า ตลอดจนควบคุมการผลิตน้ำประปา และดูแลระบบน้ำทิ้งที่ปล่อยมาจากโรงไฟฟ้า รวมทั้ง

การตรวจวิเคราะห์ร่วมกับสถาบันภายนอกทั้งในส่วนภูมิภาค คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการวิเคราะห์โลหะพิษวิทยา และ ในสถาบันการศึกษาในส่วนกลาง ได้แก่ สถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

ด้านคุณภาพน้ำทิ้งได้จัดเตรียมแผนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา มีการเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งน้ำบริเวณใกล้เคียงทั้งหมด 62 จุด แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

- (1) แหล่งรองรับน้ำทิ้ง
- (2) แหล่งน้ำในบริเวณพื้นที่ของเหมืองลิกไนต์ แม่เมาะ
- (3) น้ำทิ้งจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ
- (4) แหล่งน้ำใช้ของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

โดยทำการตรวจวัด และวิเคราะห์ทั้งทางกายภาพ และ ทางเคมีในด้าน ความขุ่น อุณหภูมิ สารแขวนลอย ความกระด้าง และ โลหะหนัก เกือบต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาตรฐานตามกฎหมาย และ หน่วยงานควบคุมกำหนดไว้ เช่น ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรฐานอุตสาหกรรม

การตรวจวัดและวิเคราะห์คุณภาพน้ำทิ้ง โรงไฟฟ้าได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- (1) กำหนดเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งเพื่อวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการเคมี โดยเก็บเดือนละ 1 ครั้ง จากทุกจุดที่มีการปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ
- (2) คำนวณค่าดัชนีตามวิธีที่กำหนดจากค่าผลการวิเคราะห์ทุกจุดที่มีการเก็บตัวอย่าง
- (3) เลือกใช้ดัชนีที่มีค่าสูงสุดเป็นค่าสำหรับการประเมินผลการดำเนินงาน
- (4) ในการรายงานผลการประเมินรอบไตรมาสจะใช้ค่าผลการวิเคราะห์และประเมินผลที่มีค่าดัชนีสูงสุดเป็นค่าประเมิน

สำหรับด้านเชื้อเพลิงได้มีการวิเคราะห์ถ่านหินที่ส่งเข้าระบบผลิตให้มีปริมาณกำมะถันต่ำ (ปริมาณซัลเฟอร์ น้อยกว่า 1.2 %) เพื่อลดผลกระทบต่อมลภาวะ หากมีปัญหามลภาวะก็ซื้อถ่านหิน และน้ำมันจากแหล่งภายนอกมาเดินเครื่องผลิตไฟฟ้าแทนโดยมีการทำสัญญาต่อผู้ขายให้ส่งคุณภาพเชื้อเพลิงตามที่กำหนดไว้ และมีการตรวจสอบคุณภาพโดยต่อเนื่องเสมอเป็นประจำทุกเดือน

การก่อสร้างสถานีตรวจวัดอากาศ 12 จุดรอบโรงไฟฟ้า

ในการตรวจวัด และ ติดตามคุณภาพอากาศโดยรอบโรงไฟฟ้าเพื่อให้แสดงผลเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพเป็นการติดตามตรวจสอบเพื่อแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางอากาศโดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน¹² คือ

7.1. ทำการศึกษา วิจัย และ การคาดการณ์คุณภาพอากาศโดยวางแหล่งภายนอก เช่น กรมอนามัย กรมควบคุมมลพิษ สถาบันวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น และ จากแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่ได้ดำเนินการเอง ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการลดผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ ดังนี้

- การกำหนดจำนวนโรงไฟฟ้าที่จะหึ่งก่อสร้างได้ในบริเวณกลุ่มอำเภอแม่เมาะ
- การกำหนดความสูงและประเภทของปล่องควันโรงไฟฟ้า คือ
  - หน่วยที่ 1 - 3 ปล่องแบบ Single Fuel
  - หน่วยที่ 4 - 11 ปล่องแบบ Single Fuel
  - และ หน่วยที่ 12 - 13 ปล่องแบบ Dual Fuel ความสูง 150 เมตร
- การกำหนดประสิทธิภาพเครื่องดักฝุ่นจากปล่องควันที่ติดตั้งให้โรงไฟฟ้าแต่ละหน่วย คือ
  - หน่วยที่ 1 - 3 มีประสิทธิภาพ 95 %
  - หน่วยที่ 3 - 7 มีประสิทธิภาพ 99.5 %
  - หน่วยที่ 8 - 13 มีประสิทธิภาพ 99.7 %
- การกำหนดให้ติดตั้งเครื่องกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่โรงไฟฟ้าหน่วยที่ 8 - 13 ซึ่งมีประสิทธิภาพ 95 %
- การเลือกติดตั้ง Boiler ชนิด Low NO_x Burner เพื่อลดปริมาณก๊าซไนโตรเจนออกไซด์

7.2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพอากาศในบริเวณโรงไฟฟ้า รวมทั้งแหล่งชุมชนใกล้เคียงอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมาได้มีการพัฒนาและปรับปรุงโครงข่ายสถานีตรวจวัด

¹² ฝ่ายการผลิต โรงไฟฟ้าแม่เมาะ, รายงานประจำปี 2542, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ธันวาคม 2542, หน้า 4 - 7

วิธีการ และเครื่องมือตรวจวัดอากาศที่เหมาะสมโดยปัจจุบันได้แบ่งพื้นที่ตรวจวัดเป็น 2 พื้นที่ และมีสถานีตรวจวัดรวมทั้งสิ้น 17 แห่ง โดยแบ่งเป็น สถานีตรวจวัดอากาศชนิดอัตโนมัติต่อเนื่อง 12 สถานี เป็นสถานีที่ใช้ระบบตรวจวัดแบบสารเคมี 4 สถานี นอกนั้นเป็นสถานีตรวจวัดอัตราการเกิดซัลเฟต ซึ่งเป็นวิธีการตรวจก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ทางอ้อม เพื่อเป็นดัชนีบ่งชี้แนวโน้มของปริมาณก๊าซซัลเฟอร์ ฯ พร้อมทั้งได้เชื่อมโยงข้อมูลอย่างต่อเนื่องผ่านระบบวิทยุไปยังห้องควบคุม (Power Supervisory Control) และการติดตั้งเครื่องมือวัด และส่งข้อมูลไปแสดงผลตามแหล่งชุมชนต่าง ๆ (SO₂ - emission online) เพื่อเป็นข้อมูลในการเดินเครื่องโรงไฟฟ้า และ ควบคุมปริมาณก๊าซซัลเฟอร์ ฯ ไม่ให้เกินตามมาตรฐานกำหนด และ แสดงผลทันทีถึงปริมาณก๊าซซัลเฟอร์ ฯ ในอากาศ

สำหรับพื้นที่ตรวจวัดที่แบ่งตามการใช้พื้นที่ 2 บริเวณดังกล่าว คือ

7.2.1. บริเวณพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงไฟฟ้า มีสถานีตรวจวัด 6 แห่ง ในเขตปฏิบัติงาน และ บริเวณบ้านพักที่ละ 3 แห่ง

7.2.2. บริเวณพื้นที่อาศัยของประชาชนทั่วไป มีสถานีตรวจวัด 12 แห่ง

นอกจากนี้ยังมีรถตรวจสอบคุณภาพอากาศเคลื่อนที่เพื่อใช้กรณีเฉพาะกิจ 1 คัน และมีสถานีตรวจวัดข้อมูลทางอ้อมนิคมวิทยา อีก 3 แห่ง

ชนิดของสารมลพิษทางอากาศที่ตรวจวัดตามโครงข่าย ฯ ดังกล่าว ได้แก่ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ ฝุ่นละออง ฝุ่นหนัก และ อัตราการเกิดซัลเฟต

การก่อสร้างสถานีตรวจวัดอากาศทั้งหมดประกอบด้วยตัวอาคารและเสาสูง 100 เมตรจากพื้นดิน มีอุปกรณ์เครื่องวัดต่าง ๆ หลายชนิด อยู่ในความรับผิดชอบของ แผนกสิ่งแวดล้อมโรงไฟฟ้าแม่เมาะ (หสลม - พ2.)

8. ค่าใช้จ่ายในการวิจัย และ พัฒนาระบบกำจัดฝุ่น

แม้ทางโรงไฟฟ้าจะมีระบบกำจัดมลพิษที่มีประสิทธิภาพหลายประเภทดังกล่าวข้างต้น แต่เพื่อให้การกำจัดมลพิษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคตควบคู่ไปกับการพัฒนาพลังงานไฟฟ้า เทคโนโลยีใหม่ ๆ และ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงต้องมีการ

วิจัย การศึกษา และการพัฒนาวิธีในการกำจัดฝุ่นที่เกิดจากการขนถ่าย , ไม้ , สายพานลำเลียง ถ่านหินที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิต และ ทั้ฝุ่นซึ่งเ้าจากการผลิต

ตัวอย่างการวิจัย และ พัฒนาระบบในการกำจัดฝุ่น ของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เช่น

- การทดลองการขนถ่านโดยใช้ระบบสายพานแทนการใช้รถบรรทุก
- การลดปริมาณฝุ่นโดยใช้ระบบฉีดน้ำพรมตลอดเวลาการทำงาน (Nozzle Springle)
- ทำระบบปิดที่สายพานลำเลียงถ่านและจุดเปลี่ยนสายพาน
- เครื่องไม้ สายพานลำเลียง จุดเปลี่ยนสายพานงานดินและถ่าน ติดตั้งระบบฉีดพรมน้ำทุกจุด
- รถขุดดิน และ เครื่องตักถ่านติดตั้งระบบฉีดพรมน้ำ
- ทดลองปลูกแนวต้นไม้ (Green Belt) เป็นฉากกั้นฝุ่นทางทิศเหนือ และ ทิศใต้ของบ่อเหมือง ถ่านหิน
- จัดทำม่านน้ำ (Water Wall) ลดฝุ่นแขวนลอยในอากาศระหว่างที่ทิ้งดิน กับ แหล่งชุมชนที่ไว ต่อการได้รับผลกระทบจากมลภาวะ

และ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในเรื่องผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมได้รับการเอาใจใส่ และ จัดการอย่างจริงจัง โรงไฟฟ้ายังได้ดำเนินการประสานงานวิจัยและพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ อีก ตัวอย่างเช่น

กรมควบคุมมลพิษ โดยร่วมมือในเรื่องดังต่อไปนี้

1. กรมควบคุมมลพิษขอความช่วยเหลือทางวิชาการ และ ผู้เชี่ยวชาญจาก US. Environment Protection Agency (US : EPA) และ US. Department of Energy (US : DOE) มาตรวจสอบถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นต่อผลกระทบทางอากาศในเดือนตุลาคม - พ.ศ. 2535 โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณจาก US. Agency for International Development (US : AID) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้สรุปสาเหตุที่เกิดขึ้นเนื่องจากสภาวะอากาศปิด ทำให้ควันจากปล่องไม่สามารถระบายสู่บรรยากาศชั้นบนได้ (Fumigation) พร้อมทั้งเห็นควรให้การสนับสนุนแก่ฝ่ายไทยในเรื่องการตรวจสอบเครื่องมือวัดการพัฒนาแบบจำลองทางคณิตศาสตร์สำหรับคาดการณ์คุณภาพอากาศ การศึกษาวิจัยผลกระทบของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ต่อสุขภาพอนามัย และ รับเจ้าหน้าที่จากกรมควบคุมมลพิษ กรมอนามัย และ กฟผ. ไปฝึกอบรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ US.EPA ที่สหรัฐอเมริกา

2.การพัฒนาแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ สำหรับคาดการณ์คุณภาพอากาศในพื้นที่แม่เมาะ โดย กฟผ. ร่วมมือ และ ร่วมทุนกับ US. EPA , National Oceanic Atmospheric Administration (NOAA)

3.การพิจารณาแนวทางเลือกในการควบคุมการระบายก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ โดยร่วมมือ และ ร่วมทุน กับ US. AID ว่าจ้างบริษัท Sergent & Lundy Engineerings จากประเทศสหรัฐ ฯ เป็นผู้ดำเนินการศึกษาโครงการ " Development of System Wide Emission Control Strategies Application to Mae Moh Power Plant "

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โดยความร่วมมือของ US. EPA และ วิทยาลัยสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้ความร่วมมือ และสนับสนุนทุนจาก กฟผ. ได้จัดทำแผน และการศึกษารายละเอียดผลกระทบของมลพิษทางอากาศจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะต่อสุขภาพอนามัย เป็นโครงการ 5 ปี ตั้งแต่ พ. ศ. 2535 - 2542 โดยใช้งบประมาณจาก กฟผ. - แม่เมาะ 14.5 ล้านบาท และ การสนับสนุนจากกรมอนามัยเอง

กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ทำการวิจัยผลกระทบของก๊าซซัลเฟอร์ ฯ ที่มีผลต่อพืช และสภาพดินและน้ำ และ การใช้ประโยชน์จากยิบซั่มและซีเ็ก้าเพื่อการเกษตร โดยเริ่มตั้งแต่ ปี พ. ศ. 2537 - 2541 มีงบประมาณทั้งสิ้น 3.35 ล้านบาท

คณะวิทยาศาสตร์สถาบันของรัฐทั้งในส่วนกลาง และ ส่วนภูมิภาค เพื่อว่าจ้างในการวิเคราะห์คุณภาพน้ำทิ้ง และ สารเคมี จากโรงไฟฟ้า รวมทั้งการว่าจ้างเป็นการเฉพาะ เช่น การวิจัย และ สืบสวนทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เป็นต้น

การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อทุกอย่างที่ดำเนินการต่อชุมชนของโรงไฟฟ้าแม่เมาะทั้งสิ้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของภารกิจ (Mission) ของโรงไฟฟ้าแม่เมาะที่ว่า " ผลิตไฟฟ้าที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า และ นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการดำเนินธุรกิจโดยมีจริยธรรม และรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม " โดยมีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหาร มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบ และ มีรูปแบบมาตรฐานที่ชัดเจน
2. ลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากลักษณะปัญหาสิ่งแวดล้อม

3. ควบคุมกระบวนการผลิต และ กิจกรรมดำเนินงาน ให้รัดกุมมากขึ้นโดยเน้นการป้องกันมากกว่าการแก้ไขเพื่อให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
4. ลดต้นทุนในระยะยาว เนื่องจากมีการวิเคราะห์ และ การควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และ วัสดุได้อย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพ
5. ปฏิบัติตามกฎหมาย และ ข้อบังคับอื่น ๆ ที่ใช้ควบคุม และ จัดการด้านสิ่งแวดล้อม
6. สร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับโรงไฟฟ้า ชื่อเสียง และ การยอมรับในระดับประเทศ และนานาชาติ
7. พนักงานมีจิตสำนึกในการดูแล พิทักษ์ สิ่งแวดล้อม
8. สร้างทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงาน และ ชุมชนที่อยู่รอบโรงไฟฟ้า